

การตัดจำหน่ายหนี้สูญให้สอดคล้องกับกฎหมายของภาษีอากร Bad Debts Amortization in compliance with Tax Legislation

ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์

สาขาการบัญชี คณะบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

E-mail : sirijaen@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากบทความวิชาการกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และหนังสือตอบข้อหารือของกรมสรรพากรที่เกี่ยวข้องกับการตัดจำหน่ายหนี้สูญทั้งนี้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับภาษีเงินได้นิติบุคคลเท่านั้น และถือเป็นองค์ความรู้ที่รวบรวมให้กับกิจการที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในการถือปฏิบัติเกี่ยวกับการตัดจำหน่ายหนี้สูญ และได้เล็งเห็นความสำคัญของสิทธิประโยชน์ในการตัดจำหน่ายหนี้สูญให้ถูกต้องตามกฎหมายของภาษีอากร จากการศึกษาพบว่า การตัดจำหน่ายหนี้สูญทางบัญชีและภาษีอากรมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในทางบัญชีจะตัดจำหน่ายหนี้สูญโดยยึดถือตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ แต่ในทางภาษีอากร กิจการจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์การจำหน่ายหนี้สูญในทางกฎหมายประกอบด้วย ดังนั้น ไม่ได้หมายความว่ากิจการจะสามารถนำหนี้สูญในทางบัญชีดังกล่าวมาถือเป็นค่าใช้จ่ายในทางภาษีอากรได้ทุกครั้งไป และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กิจการในการจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีลูกหนี้ กิจการควรวางแผนการตัดจำหน่ายหนี้สูญโดยศึกษากฎหมาย ข้อหารือ คำพิพากษา และอื่นๆที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ อันส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สอดคล้องกับผลประกอบการจริง ถูกต้องตามหลักการของภาษีอากร และไม่ต้องปรับปรุงกำไรสุทธิทางบัญชีให้เป็นกำไรสุทธิทางภาษีอากรในแบบ ภ.ง.ด. 50 เกี่ยวกับหนี้สูญที่ไม่สามารถถือเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีอากรอีกด้วย เนื่องจากกรมสรรพากรมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายหนี้สูญจำนวนมาก และการตีความตามตัวกฎหมายก็อาจจะยากเกินไปสำหรับผู้ประกอบการฯที่จะทำความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น กรมสรรพากรควรจะตระหนักและให้ความสำคัญกับการให้ความรู้กับผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล รวมทั้ง หาแนวทางที่ง่ายขึ้นให้กับผู้ประกอบการฯในการถือปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างเต็มใจลดปัญหาการจ่ายเบี้ยปรับและเงินเพิ่มจากการกระทำผิด

กฎหมายภาษีอากรและลดระยะเวลาในการตรวจสอบของเจ้าพนักงานของกรมสรรพากร ซึ่งถือว่าสอดคล้องกับมาตรการการบริหารจัดเก็บภาษีอากรแนวใหม่

คำสำคัญ : หนี้สูญ หนี้สูญทางภาษีอากร ภาษีเงินได้นิติบุคคล

Abstract

This paper intends to study and collect information from academic papers, relevant laws and discusses tax ruling of the Revenue Department which related to bad debts amortization under Corporate Income Tax (CIT) in order to give knowledge to entrepreneurs who are subject to corporate income tax. The entrepreneurs should realize the importance and advantages of bad debts amortization in terms of tax compliance. According to studies, it has been found that bad debts amortization in accounting and taxation is different. Bad debts are written off in accounting held by the accounting standard No. 101 Doubtful and bad debts; on the other hand, bad debts amortization in taxation must consider in legal basis. Therefore, it doesn't mean that the bad debts which is an expense included in financial statement can also be a taxable expense. In order to maximize utilities for the entrepreneurs to write off the bad debts, they should well plan and clearly understand how bad debts are allowed by tax legislation, tax ruling, judgments and other documents for the purpose of correctness in tax compliance. As the result, the entrepreneurs will be able to pay appropriate corporate income tax which matching with their performance and not necessary to adjust financial profit to be taxable profit in P.N.D. 50 in terms of bad debts prohibited. Due to the fact that there are many tax rules related to bad debts and may be difficult for the entrepreneurs to understand correctly, therefore; the Revenue Department should realize and concern by giving clearly knowledge to the entrepreneurs as well as setting a good guidelines that is easier to understand for the entrepreneurs to follow willingly and it can reduce fine and surcharge of tax illegally.

Moreover, it can save time monitoring of the Revenue Department officers which compliance with Pre-Assessment Agreement (PAA).

Keywords : Bad Debts; Taxable Bad Debts; Corporate Income Tax

บทนำ

หน้าที่ของรัฐบาลในปัจจุบันมีด้วยกันหลายประการ เช่น การทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี การรักษาความสงบภายในประเทศ การดูแลและส่งเสริมการสาธารณสุข การศึกษา การเกษตร การอุตสาหกรรม และการพาณิชย์อื่นๆ ซึ่งในการดำเนินงานของรัฐบาลตามหน้าที่ที่กล่าวมาแล้วนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการใช้จ่ายจำนวนมาก ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องพยายามหารายได้มาเพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งแหล่งรายได้ของรัฐบาลสามารถมาจากหลายแหล่ง เช่น การเก็บภาษีอากร การขายสินค้า การให้บริการ การรับบริจาค การกู้ยืมเงิน หรือการพิมพ์ธนบัตร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รายได้ที่สำคัญที่สุดของรัฐบาลได้มาจากการเก็บภาษีอากร และภาษีอากรที่รัฐบาลจัดเก็บได้มากที่สุด ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามลำดับ และมีแนวโน้มว่าจะเป็นแหล่งรายได้หลักของรัฐบาลที่มากขึ้นทุกๆ ปี (กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร, 2559)

หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีของประเทศไทยมาจาก 3 หน่วยงานหลัก ๆ ได้แก่ กรมสรรพากร กรมสรรพสามิต และกรมศุลกากร โดยกรมสรรพากรเป็นหน่วยงานที่จัดเก็บภาษีได้มากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2555 – 2558 (หน่วย: ล้านบาท)

	ปีงบประมาณ 2555	ปีงบประมาณ 2556	ปีงบประมาณ 2557	ปีงบประมาณ 2558
กรมสรรพากร	1,617,294	1,729,819	1,729,819	1,729,203
ภาษีมูลค่าเพิ่ม	659,804	698,087	711,556	708,905
ภาษีเงินได้นิติบุคคล	544,591	592,499	570,118	566,150
ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	266,203	299,034	280,945	302,491
ภาษีเงินได้ปิโตรเลียม	94,097	113,291	102,165	83,522
ภาษีธุรกิจเฉพาะ	41,057	48,771	53,034	54,175
อากรแสตมป์	11,180	12,735	11,663	13,572
รายได้อื่น	362	290	338	388
กรมสรรพสามิต	379,651	432,897	382,731	439,093
กรมศุลกากร	118,974	113,393	108,841	115,488

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง 2555 – 2558

ถ้าพิจารณาแนวโน้มในการจัดเก็บรายได้เฉพาะภาษีเงินได้นิติบุคคล จะพบว่ารัฐบาลสามารถจัดเก็บรายได้ลดลงโดยเริ่มจากปีงบประมาณ 2557 เป็นต้นมา ซึ่งสาเหตุเกิดจากผลประกอบการของภาคธุรกิจต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว และภัยพิบัติธรรมชาติจากน้ำท่วม เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2555 – 2558) นอกจากนี้ รัฐบาลได้ออกนโยบายด้านภาษีอากร เช่น การลดอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล หรือกำหนดเงินได้ที่นิติบุคคลมีสิทธิหักค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น เป็นต้น อีกทั้งการดำเนินธุรกิจในปัจจุบันนี้ได้อยู่ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ตึงเครียด และปัญหาหนี้เสียที่เพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในรายงานการประเมินเสถียรภาพระบบการเงินไทย 2558 ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ระบุว่ากำไรสุทธิของภาคสถาบันการเงินในปี 2558 ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนๆ เนื่องจากมีการตั้งสำรองเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับคุณภาพสินเชื่อที่ด้อยลง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2559) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าปัญหาหนี้สูญกลายเป็นปัญหาในการประกอบกิจการที่เพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง และยิ่งจะสร้างปัญหามากยิ่งขึ้นหากผู้ประกอบการขาดความรู้อย่างถ่องแท้ในการตัดจำหน่ายหนี้สูญให้ถูกต้อง

แนวทางหนึ่งที่กรมสรรพากรได้ดำเนินการเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการคือ การจัดให้มีการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรแนวใหม่ (Pre-Assessment Agreement: PAA) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เสียภาษีเกิดความสมัครใจในการเสียภาษีให้มากที่สุด เพื่อให้การเสียภาษีและ การนำส่งภาษีอากรมีความถูกต้องและครบถ้วน ตั้งแต่ช่วงก่อนการยื่นแบบแสดงรายการ โดยสาเหตุหลักที่กรมสรรพากรนำนโยบายดังกล่าวมาใช้คือ

1. ระบบการจัดเก็บภาษีอากรแบบเก่าทำให้กรมสรรพากรต้องทำการตรวจสอบภาษีภายหลังจากผู้เสียภาษียื่นแบบแสดงรายการแล้ว ส่งผลให้กรมสรรพากรมีการทำงานที่ค้างสะสม ทั้งงานด้านการตรวจสอบและการเร่งรัดภาษี เพราะเจ้าหน้าที่กรมสรรพากรต้องใช้ระยะเวลาในการตรวจสอบภาษีนาน

2. ต้องการจัดการกับปัญหาที่ทำให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบให้หมดไปหรือให้เหลือน้อยที่สุด

3. การจัดเก็บภาษีแนวใหม่จะทำให้การจัดเก็บภาษีเกิดความเป็นธรรมแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษี และเพื่อให้ได้ข้อมูลการเสียภาษีที่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด

ด้วยนโยบายใหม่นี้ กรมสรรพากรจะใช้เครื่องมือที่ทำให้ผู้เสียภาษีเกิดความสมัครใจในการเสียภาษีให้มากที่สุด โดยการให้ความรู้ในด้านภาษีอากร การกำกับดูแลการค้าภาษีอากรอย่างเป็นธรรมและรวดเร็ว และการให้คำปรึกษาอย่างทันทั่วทั้งที่เป็นต้น

ดังนั้น หนึ่งในมาตรการการบริหารจัดการกับภาษีอากรแนวใหม่ คือ การส่งเสริมให้ความรู้ด้านภาษีอากรให้กับผู้เสียภาษีใน 2 ระดับ ได้แก่ (1) ผู้เสียภาษีอากรรายใหญ่ ที่มีผู้ทำบัญชีของกิจการเอง และเป็นผู้ยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีให้กับกรมสรรพากรด้วยตนเอง และ (2) ผู้เสียภาษีอากรรายย่อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ SMEs ซึ่งขาดความรู้ในการจัดทำบัญชีและเสียภาษีอากรที่ดี ดังนั้น ผู้เสียภาษีอากรกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องจ้างสำนักงานบัญชี เป็นผู้ทำบัญชีและยื่นแบบแสดงรายการภาษีให้ตนเอง (ศศิกานต์ จัดปา, 2557)

บทความนี้จึงต้องการเสนออีกมุมมองหนึ่งในการให้ความรู้ด้านภาษีอากรกับผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลในการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยและถูกต้องจากการนำหนี้สูญซึ่งถือเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบกิจการทางบัญชีอย่างหนึ่ง มาถือเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีอากรได้โดยไม่ต้องห้ามตามมาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร และสอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษีอากร อันส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สอดคล้องกับผลประกอบการจริง และถูกต้องตามกฎหมายของภาษีอากรอีกด้วย

หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญในทางบัญชี

ในการประกอบกิจการซื้อขายสินค้าหรือให้บริการต่าง ๆ ผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล อาจขายสินค้าหรือให้บริการเป็นเงินเชื่อเพื่อเพิ่มยอดขาย เพิ่มกลุ่มลูกค้า หรือแข่งขันกับคู่แข่งทางการค้าอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งการขายสินค้าหรือให้บริการเป็นเงินเชื่อนั้น อาจทำให้กิจการมียอดขายเพิ่มสูงขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่ากิจการจะมีกระแสเงินสดไหลเข้ามาในกิจการอย่างครบถ้วนตามจำนวนการขายเชื่อดังกล่าว เพราะเมื่อถึงกำหนดชำระสินค้าหรือบริการ ลูกหนี้อาจไม่นำเงินสดมาชำระหนี้คืนให้กับกิจการ

สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (2549) ได้ออกมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญ และอธิบายวิธีปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ (บัญชี “หนี้สงสัยจะสูญ”) และลูกหนี้ที่เรียกเก็บเงินไม่ได้ (บัญชี “หนี้สูญ”) โดยให้นิยามไว้ดังนี้

“หนี้สูญ” หมายถึง ลูกหนี้ที่ได้ติดตามทวงถามถึงที่สุดแล้ว แต่ไม่ได้รับชำระหนี้และได้ตัดจำหน่ายออกจากบัญชี

“หนี้สงสัยจะสูญ” หมายถึง ลูกหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ และถือเป็นค่าใช้จ่ายของรอบระยะเวลาบัญชีนั้น

เนื่องจากในทางปฏิบัติ ผู้ประกอบการฯไม่สามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่ามีลูกหนี้รายใดบ้างที่จะไม่ชำระเงินค่าสินค้าหรือบริการให้กับผู้ประกอบการฯจนกว่าจะถึงกำหนดเวลา (Credit Term) หรือได้มีการติดตามทวงถามจนถึงที่สุดแล้ว ดังนั้น เพื่อให้ผู้ประกอบการฯจัดทางการเงินโดยไม่แสดงมูลค่าของลูกหนี้สูงกว่าความเป็นจริง มาตรฐานฉบับนี้จึงกำหนดให้ผู้ประกอบการฯต้องประมาณจำนวนหนี้ที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้ขึ้นมาจำนวนหนึ่ง เพื่อนำไปปรับลดกับบัญชีลูกหนี้ ให้บัญชีลูกหนี้แสดงมูลค่าที่ใกล้เคียงกับมูลค่าที่กิจการจะได้รับชำระเงินคืนอย่างแท้จริง

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิธีการประมาณหนี้สงสัยจะสูญ

แนวปฏิบัติในทางบัญชีในการประมาณหนี้สงสัยจะสูญ ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญ ได้แก่

1. คำนวณเป็นร้อยละของยอดขาย ซึ่งอาจใช้ยอดขายรวม หรือยอดขายเชื้อขึ้นอยู่กับความเหมาะสม และสอดคล้องกับประสบการณ์ที่ผ่านมาของกิจการ เช่น หากลักษณะการขายส่วนใหญ่ของกิจการเป็นการขายเชื่อ กิจการอาจใช้วิธีการประมาณหนี้สงสัยจะสูญจากยอดขายรวมแทนยอดขายเชื่อ
2. คำนวณเป็นร้อยละของยอดลูกหนี้ โดยอาจคำนวณเป็นร้อยละของลูกหนี้ทั้งหมด หรือคำนวณโดยการจัดกลุ่มลูกหนี้จำแนกตามอายุของหนี้ที่ค้างชำระ
3. คำนวณโดยพิจารณาลูกหนี้แต่ละราย และจะบันทึกหนี้สงสัยจะสูญเฉพาะลูกหนี้รายที่คาดว่าจะเรียกเก็บเงินไม่ได้เท่านั้น

แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจำหน่ายหนี้สูญ

มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญ ได้กำหนดแนวปฏิบัติในทางบัญชีเกี่ยวกับการจำหน่ายหนี้สูญไว้ดังนี้

1. หากกิจการได้ติดตามทวงถามลูกหนี้จนถึงที่สุดแล้ว แต่ลูกหนี้ยังไม่ได้ชำระหนี้ ผู้ประกอบการฯ ก็สามารถตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ โดยบันทึกไว้ในบัญชี “หนี้สูญ” เมื่อมีการดำเนินการที่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษีอากร ซึ่งบทความนี้จะเน้นในแนวทางนี้โดยเฉพาะ
2. หากกิจการมีการดำเนินการยังไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษีอากร แต่ผู้ประกอบการฯ ต้องการตัดจำหน่ายลูกหนี้เป็นสูญ เมื่อคาดหมายได้ค่อนข้างแน่นอนว่าจะไม่ได้รับชำระหนี้ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ผู้ประกอบการฯ

อาจลดบัญชี “ลูกหนี้” และบัญชี “ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ” หรือยังคงบัญชีดังกล่าวไว้อยู่เหมือนเดิมก็ได้ เนื่องจากไม่ได้ทำให้มูลค่าของลูกหนี้สุทธิเปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ตาม หากผู้ประกอบการฯ ได้ตัดจำหน่ายหนี้สูญดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายในทางบัญชีแล้ว ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคลในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกัน ผู้ประกอบการฯ จะต้องปรับปรุงยอดกำไรสุทธิทางบัญชีโดยนำรายการหนี้สูญที่ไม่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษีอากรไปบวกกลับเป็นรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลด้วย (กรมสรรพากร, 2549ก) ซึ่งสอดคล้องกับข้อหาหรือกรมสรรพากร (2557)

แนวปฏิบัติในการจำหน่ายหนี้สูญที่สอดคล้องกับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายภาษีอากร

มาตรา 65 วรรคสอง แห่งประมวลรัษฎากร ได้บัญญัติไว้ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณรายได้และค่าใช้จ่าย ดังนั้น เมื่อมีรายได้เกิดขึ้นผู้ประกอบการฯจะต้องนำรายได้ที่นับมารวมคำนวณเป็นรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิแม้ว่าผู้ประกอบการฯจะยังไม่ได้รับชำระหนี้ก็ตาม อย่างไรก็ตาม เมื่อใดที่ผู้ประกอบการฯ ไม่อาจใช้สิทธิในการรับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ หรือเสียสิทธิในการรับชำระหนี้ กรณีดังกล่าวเรียกว่าการเกิด “หนี้สูญ” กฎหมายกำหนดว่า ผู้ประกอบการฯ สามารถนำหนี้สูญนั้นมารวมคำนวณเป็นรายจ่ายในรอบระยะเวลาที่มีการจำหน่ายหนี้สูญได้และส่งผลให้ผู้ประกอบการฯชำระภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลง (กรมสรรพากร, 2552ก)

นอกจากนี้ ในการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ จะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ 261 (พ.ศ. 2549) ใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2549 เป็นต้นไป (กรมสรรพากร, 2534) ดังนี้คือ

ข้อ 1 หนี้สูญที่จะจำหน่ายจากบัญชีลูกหนี้ต้องเป็นหนี้ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) ต้องเป็นหนี้จากการประกอบกิจการ (ซึ่งในทางบัญชีเรียกว่า “ลูกหนี้การค้า”) หรือเนื่องจากการประกอบกิจการ (ในทางบัญชีเรียกว่า “ลูกหนี้อื่น”) ซึ่งไม่ได้เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการ) หรือหนี้ที่ได้รวมเป็นเงินได้ในการคำนวณกำไรสุทธิ ทั้งนี้ ไม่รวมถึงหนี้ที่ผู้เป็น หรือเคยเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการเป็นลูกหนี้ ไม่ว่าหนี้นั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือในขณะที่ผู้เป็นเป็นกรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการ **และ**

2) ต้องเป็นหนี้ที่ยังไม่ขาดอายุความและมีหลักฐานโดยชัดแจ้งที่สามารถฟ้องลูกหนี้ได้

ข้อ 2 การจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ ในกรณีหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนเกิน 500,000 บาทขึ้นไป ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1) ได้ติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณี โดยมีหลักฐานการติดตามทวงถามอย่างชัดแจ้งและไม่ได้รับชำระหนี้ โดยปรากฏว่า

ก. ลูกหนี้ถึงแก่ความตาย เป็นคนสาบสูญ หรือมีหลักฐานว่าหายสาบสูญไปและไม่มีทรัพย์สินใดๆจะชำระหนี้ได้ **หรือ**

ข. ลูกหนี้เลิกกิจการ และมีหนี้ของเจ้าหนี้รายอื่นมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้อยู่ในลำดับก่อนเป็นจำนวนมากกว่าทรัพย์สินของลูกหนี้

2) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือได้ยื่นคำขอเฉลี่ยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องในคดีแพ่ง และในกรณีนั้นๆ ได้มีคำสั่งหรือคำสั่งของศาลแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดๆ จะชำระหนี้ได้ **หรือ**

3) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลายหรือได้ยื่นคำขอปรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องในคดีล้มละลาย และในกรณีนั้นๆ ได้มีการประนอมหนี้กับลูกหนี้โดยศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วยการประนอมหนี้ นั้น หรือลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายและได้มีการแบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ครั้งแรกแล้ว

จากกฎหมายข้างต้น ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นดังนี้

1. คำว่า “**หนี้จากการประกอบกิจการ (1) หรือเนื่องจากการประกอบกิจการ (2) หรือหนี้ที่ได้รวมเป็นเงินได้ในการค้ากำไรสุทธิ (3)**” โดยสรรพากรสาส์น (2552ก) ได้แบ่งออกเป็น 2 แนวทางดังนี้

แนวทางที่ 1 ในการจำหน่ายหนี้สูญนั้นจะเข้าลักษณะใดลักษณะหนึ่งก็ได้โดยไม่จำเป็นต้องเข้าหลักเกณฑ์ทั้ง 3 ข้อเช่น การที่ผู้ประกอบกรฯ ได้นำเงินของกิจการไปให้พนักงานกู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ย หากต่อมาเกิดหนี้สูญ ถ้าหนี้นั้นเป็นหนี้จากการประกอบกิจการ ก็สามารถนำมาตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญได้เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะเป็นหนี้ที่ไม่ได้รวมเป็นเงินได้ในการค้ากำไรสุทธิก็ตาม แต่ก็ถือว่าเป็นหนี้จากการประกอบกิจการได้เช่นกัน ซึ่งผู้เขียนบทความมีความเห็นว่าหากผู้ประกอบกรฯ ได้กำหนดระเบียบสวัสดิการเกี่ยวกับการให้พนักงานกู้ยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ยไว้แล้ว ก็ถือเป็นหนี้ที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการได้

แนวทางที่ 2 ในการจำหน่ายหนี้สูญนั้น ถ้าหากเป็นหนี้จากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการ แต่ยังไม่ได้รวมเป็นเงินได้ในการค้ารวมกำไรสุทธิ หนี้นั้นจะตัดจำหน่ายเป็นหนี้สูญไม่ได้

อย่างไรก็ตาม การจำหน่ายหนี้สูญตามแนวทางปฏิบัติของกรมสรรพากร ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ.2534 จะต้องเป็นหนี้ที่ผู้ประกอบการได้รับรู้เป็นรายได้และนำไปเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแล้วเท่านั้น ดังนั้น ตามแนวทางข้างต้นจึงถือว่าเป็นผลเสียจากการประกอบกิจการ ไม่ใช่หนี้สูญจากการประกอบกิจการ ทั้งนี้ ตามข้อ 3 (1) ของกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534)ฯ ลงวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2534 (กรมสรรพากร, 2552ข)

2. คำว่า **“ยังไม่ขาดอายุความ”**ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (2552) ได้กำหนด “อายุความ” ไว้หลายประเภทดังนี้

อายุความ 10 ปี เช่น

- สิทธิเรียกร้องของรัฐที่จะเรียกเอาค่าภาษีอากร
- สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ
- ถ้าไม่มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นกำหนดไว้ เช่น วงเงินเบิกเกินบัญชีธนาคาร หนี้เงินกู้ที่ตามสัญญา กำหนดให้ชำระเงินต้นคืนทั้งหมดในครั้งเดียว

อายุความ 5 ปี เช่น

- ดอกเบี้ยค้างชำระ
- เงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวดๆ เช่น หนี้สินเชื่อส่วนบุคคล และหนี้บัตรเครดิตเงินสด
- ค่าเช่าทรัพย์สินค้างชำระ
- เงินค้างจ่าย เช่น เงินเดือน เงินปี เงินบำนาญ เงินค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือเงินที่มีการกำหนดจ่ายเป็นระยะเวลา

อายุความ 2 ปี เช่น

- ค่าของที่ได้ส่งมอบ ค่าบริการที่ได้ทำให้ หรือค่ารับจ้างดูแลกิจการให้ผู้อื่น เช่น ค่าสินค้า ค่าบริการ ค่าขนส่ง ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าที่พัก หรือค่าเช่า ที่ผู้ประกอบการได้ส่งมอบหรือให้บริการไปแล้ว เช่น หนี้บัตรเครดิต หนี้ที่เกิดจากสัญญาเช่าซื้อ

- เงินค่าจ้าง ไม่ว่าจะ เป็นพนักงาน ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างชั่วคราว หรือลูกจ้างรายวัน
- เงินที่ผู้ประกอบการวิชาชีพได้เรียกเอาค่าบริการที่ได้ทำให้

อย่างไรก็ตาม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139/9 ซึ่งกำหนดไว้ว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” และมาตรา 193/10 ซึ่งกำหนดไว้เพิ่มเติมว่า “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้น” สำนักงานจรัสนายความและการบัญชี (2553) ได้อธิบายว่า ถึงแม้ว่าในคดีแพ่งจะถือว่าหนี้นั้นขาดอายุความแล้ว แต่ก็ยังเป็นเพียงเหตุที่ลูกหนี้จะเอามาถือเป็นการปฏิเสธการชำระหนี้ได้เท่านั้น แต่ในฐานะเจ้าหนี้ยังคงสามารถฟ้องร้องบังคับคดีกับลูกหนี้ได้ เช่นเดิมโดยไม่เสียสิทธิ นั้นหมายความว่า แม้ว่าหนี้นั้นจะขาดอายุความไปแล้ว แต่หนี้นั้นก็ยังคงถือว่าเป็นหนี้กันอยู่แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าไรก็ตาม นอกจากนี้ สำนักงานกฎหมายสรรพเนติ (2559) ยังแนะนำเพิ่มเติมว่าการนับอายุความ ให้เริ่มนับอายุความนับจากวันที่ผิดนัดชำระครั้งสุดท้ายจนถึงวันที่ฟ้องร้องบังคับคดี ไม่ใช่ นับจากวันที่จ่ายเงินงวดครั้งสุดท้ายจนถึงวันที่ฟ้องร้องบังคับคดี

3. คำว่า “หลักฐาน” ที่สามารถนำไปใช้ในการฟ้องลูกหนี้ได้นั้น จำเป็นต้องจัดทำเป็นสัญญาอย่างชัดเจนก็ได้ แต่ต้องเป็นหลักฐานที่สามารถทำให้เจ้าพนักงานเชื่อถือได้ เช่น ใบส่งของที่มีลายมือชื่อของลูกหนี้หรือตัวแทนของลูกหนี้ ลงนามรับสินค้าแล้ว หนังสือรับสภาพหนี้ หรือเช็คที่นำไปขึ้นเงินไม่ได้ เป็นต้น ยกเว้นการฟ้องร้องบังคับหนี้บางประเภทที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีหนังสือเป็นหลักฐานเท่านั้นจึงจะสามารถฟ้องบังคับคดีและตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ เช่น สัญญาเช่า อสังหาริมทรัพย์ หรือสัญญาให้กู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท ขึ้นไป เป็นต้น (สุรียลักษณ์ ธนากิจไพศาล, 2554) อย่างไรก็ตาม หากเป็นการจำหน่ายหนี้สูญที่มีมูลค่าหนี้มากกว่า 500,000 บาท การที่จะพิสูจน์ว่าผู้ประกอบการฯได้ฟ้องลูกหนี้และศาลมีคำพิพากษา และคำบังคับแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่ได้ปฏิบัติตามคำบังคับของศาลนั้น ผู้ประกอบการฯ จะต้องหลักฐานมาพิสูจน์ว่า ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ จะมาชำระได้ โดยอาจใช้สำเนารายงานการยึดทรัพย์ของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่แสดงว่าลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ ที่จะชำระหนี้ได้ โดย เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องรับรองความถูกต้องของรายงานดังกล่าวด้วย หรือผู้ประกอบการฯ อาจใช้รายงานการติดตามสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้ที่นายความเป็นผู้เขียนรายงานก็ได้ โดยแนบรายงานดังกล่าวเป็นหนังสือแก่เจ้าพนักงาน

บังคับคดี และมีหลักฐานการรับทราบของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นหลักฐาน ประกอบการจำหน่ายหนี้สูญด้วย (กรมสรรพากร, 2548)

4. คำว่า “**ลูกหนี้แต่ละราย**” หมายความว่า จำนวนหนี้ของลูกหนี้แต่ละราย เป็นหลัก โดยนับรวมหนี้ทุกรายการในลูกหนี้คนเดียวกัน เช่น ลูกหนี้คนเดียวกันแต่ซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อกับกิจการจำนวน 4 ครั้ง แม้ว่าการซื้อเชื่อแต่ละครั้งจามีจำนวนหนี้ไม่เกิน 500,000 บาท แต่ถ้ารวมจำนวนหนี้ทั้ง 4 ครั้งแล้วเกิน 500,000 บาท ก็ถือว่า “ลูกหนี้รายนั้น” มีจำนวนหนี้มากกว่า 500,000 บาท ขึ้นไป แต่ทั้งนี้ ให้รวมเฉพาะยอดหนี้ที่ถึงกำหนดชำระแล้วเท่านั้น (กิตติชัย ถาวรธรรมฤทธิ์, 2559) นอกจากนี้ จะต้องถือตามมูลหนี้ในขณะที่ยื่นฟ้องต่อศาลเป็นเกณฑ์ในการจำหน่ายหนี้สูญอีกด้วย (กรมสรรพากร, 2545ก)

5. คำว่า “**ลูกหนี้ถึงแก่ความตาย เป็นคนสาบสูญ**” จะใช้สำหรับกรณีที่ลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น เพราะบุคคลธรรมดาเท่านั้นจึงจะตายหรือหายสาบสูญได้ และต้องเป็นการสาบสูญตามคำสั่งของศาลเท่านั้น

6. คำว่า “**ลูกหนี้เลิกกิจการ**” คำนี้ จะหมายถึงบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

7. คำว่า “**ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีล้มละลาย**” จะต้องปรากฏหลักฐานข้อเท็จจริงว่า ลูกหนี้ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย และได้มีการแบ่งทรัพย์สินของลูกหนี้ครั้งแรกแล้วเท่านั้น ผู้ประกอบการจึงจะมีสิทธิจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ได้ (กรมสรรพากร, 2552ค)

นอกจากนี้ กรมสรรพากร (2541) ได้วินิจฉัยการจำหน่ายหนี้สูญที่มีหนี้เกิน 500,000 บาท ไว้ว่า การที่ลูกหนี้เลิกกิจการและหลบหนีไป ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบหรือหาตัวลูกหนี้ได้ กรณีดังกล่าวยังไม่เข้ากรณีที่ลูกหนี้ถึงแก่ความตาย เป็นคนสาบสูญ หรือมีหลักฐานที่แสดงว่าหนี้ของเจ้าหนี้อื่นมีบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้อยู่ในลำดับก่อนเป็นจำนวนมากกว่าทรัพย์สินของลูกหนี้ และไม่เข้ากรณีที่ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือได้ยื่นคำขอเฉลี่ยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีแพ่ง และได้มีคำสั่งแล้วลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใด ๆ จะชำระหนี้ได้ หรือได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลาย หรือได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีล้มละลาย และในคดีนั้น ๆ ศาลเห็นชอบกับการประណหนี้หรือมีการแบ่งทรัพย์สินกันของลูกหนี้แล้ว ดังนั้น ผู้ประกอบการจึงไม่สามารถจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีลูกหนี้ได้ กล่าวคือ หลักฐานที่จะใช้พิสูจน์ได้ว่านิติบุคคลนั้นได้ดำเนินการบังคับคดีถึงที่สุดแล้วและลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดๆ จะชำระหนี้ได้ และสามารถ

ตัดจำหน่ายหนี้สูญได้นั้นจะต้องเป็นหนังสือยืนยันจากกรมบังคับคดี หรือสำเนาการดำเนินการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีก็ได้ อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 61 ได้อธิบายคำว่า “มีหลักฐานว่าหายสาบสูญไป” ว่า แม้จะไม่มีคำสั่งศาลให้เป็นบุคคลสาบสูญ แต่หากมีหลักฐานเชิงประจักษ์ เช่น ลูกหนี้โดยสหายไปเก็บเครื่องเงินที่ตกหรือไม่มีใครพบซากศพของลูกหนี้ ในกรณีเช่นนี้ก็เข้าข่ายว่ามีหลักฐานว่าหายสาบสูญไปได้เช่นเดียวกัน (กิตติชัย ถาวรธรรมฤทธิ์ , 2559)

กรมสรรพากร (2547) ยังมีคำวินิจฉัยเพิ่มเติมว่า การดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ. 2534 ในกรณีหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนเกิน 500,000 บาทขึ้นไปนั้น ไม่จำกัดว่าลูกหนี้นั้นจะเป็นลูกหนี้ในประเทศไทยหรือต่างประเทศ กล่าวคือ กฎหมายได้กำหนดให้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกันนั่นเอง และเนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายหรือข้อตกลงระหว่างประเทศกำหนดให้ศาลไทยยอมรับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลต่างประเทศให้มีผลบังคับใช้ในประเทศไทย นั่นหมายความว่า ผู้ประกอบการฯ ที่เป็นเจ้าหนี้ไม่สามารถใช้คำพิพากษา คำบังคับ หรือคำสั่งของศาลต่างประเทศมาใช้เป็นเอกสารหลักฐานในการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ได้ ดังนั้น หากผู้ประกอบการฯ ต้องการที่จะจำหน่ายหนี้สูญสำหรับลูกหนี้ต่างประเทศ ผู้ประกอบการฯ จะต้องดำเนินการฟ้องลูกหนี้ที่เป็นลูกหนี้ต่างประเทศและไม่มีภูมิลำเนาในประเทศไทยในคดีแพ่งในศาลไทย และในกรณีนั้นได้มีคำบังคับหรือคำสั่งของศาลแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดๆ ที่อยู่ในประเทศไทยที่จะสามารถนำมาชำระหนี้ได้แล้ว ผู้ประกอบการฯ จึงสามารถตัดจำหน่ายหนี้สูญได้ตามกฎหมายซึ่งสอดคล้องกับกรมสรรพากร (2545ข) และ กรมสรรพากร (2549ข)

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่ง หรือคดีล้มละลายหรือไต่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้อง จะต้องเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ต้องฟ้องลูกหนี้ด้วยตนเอง หรือเจ้าหนี้ไต่ยื่นคำขอเฉลี่ยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ยื่นถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีแพ่งหรือคดีล้มละลาย แต่หากเป็นกรณีที่บริษัทของลูกหนี้ประสบกับปัญหาขาดทุน และผู้ชำระบัญชีของบริษัทลูกหนี้ไต่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งว่า บริษัทฯ ของลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย กรณีนี้จึงไม่เข้าเงื่อนไขตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) เนื่องจากบริษัทของเจ้าหนี้ไม่ได้เป็นผู้ฟ้องบริษัทของลูกหนี้ในคดีแพ่งด้วยตนเอง หรือบริษัทของเจ้าหนี้ดังกล่าวไม่ได้ไต่ยื่นคำขอเฉลี่ยในคดีที่บริษัทของลูกหนี้ยื่นถูกเจ้าหนี้อื่นฟ้องในคดีแพ่งนั่นเอง (กรมสรรพากร, 2549ค)

ข้อ 3 การจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีลูกหนี้ ในกรณีหนี้ของลูกหนี้ แต่ละรายมีจำนวนเกิน 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- 1) ได้ดำเนินการตามข้อ 2 (1) แล้ว
- 2) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งและศาลได้รับคำสั่งรับฟ้องนั้นแล้ว หรือได้ยื่นคำขอเฉลี่ยหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้าหนี้รายอื่น
- 3) ได้ดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลาย หรือศาลได้มีคำสั่งรับคำฟ้องนั้นแล้ว หรือได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ถูกเจ้าหนี้รายอื่นฟ้องในคดีล้มละลาย และศาลได้มีคำสั่งรับคำขอรับชำระหนี้แล้ว

ในกรณี 2) หรือ 3) หลักฐานที่ผู้ประกอบการฯ สามารถนำมาพิสูจน์ว่าได้ดำเนินการฟ้องร้องแล้ว ได้แก่ สำเนาภาพถ่ายคำฟ้อง หรือเลขคดีที่ฟ้อง เพื่อเสนอให้กรรมการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลมีคำสั่งอนุมัติให้จำหน่ายเป็นหนี้สูญภายใน 30 วัน นับแต่วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีนั้น (กรมสรรพากร, 2541)

ข้อ 4 ในกรณีหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนไม่เกิน 100,000 บาท ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลผู้เป็นเจ้าของหนี้ ตัดจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีลูกหนี้เมื่อปรากฏว่าได้มีหลักฐานการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควรแก่กรณีแล้ว แต่ไม่ได้รับชำระหนี้ และหากจะฟ้องลูกหนี้จะต้องเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระ

คำว่า “การติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ตามสมควร” นั้น กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการฯ ต้องดำเนินการไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง และต้องมีหลักฐานน่าเชื่อถือที่ได้รับจากนายความหรือนักกฎหมายของผู้ประกอบการฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหากผู้ประกอบการฯ จะฟ้องลูกหนี้จะเสียค่าใช้จ่ายไม่คุ้มกับหนี้ที่จะได้รับชำระ ในกรณีดังกล่าวนี้ ผู้ประกอบการฯก็สามารถจำหน่ายหนี้สูญได้ทั้งจำนวน (กรมสรรพากร, 2541 และ กรมสรรพากร, 2546)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคลได้ให้บริการแก่บุคคลซึ่งได้นำสำเนาบัตรประชาชนและทะเบียนบ้านของผู้อื่น หรือปลอมแปลงมาใช้บริการจากผู้ประกอบการฯ อันเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการฯ ไม่สามารถเก็บค่าบริการได้นั้น หากมีการพิสูจน์ได้ว่าผู้ประกอบการฯ มีการให้บริการจริง และได้ดำเนินการตามกฎหมายตามสมควร โดยมีหลักฐานที่น่าเชื่อถือว่าผู้ประกอบการฯ ถูกฉ้อโกงจริง กรณีดังกล่าวจะถือเป็นความเสียหายอันเนื่องมาจากการประกอบกิจการที่ไม่มีหลักประกัน ไม่ใช่เป็นหนี้สูญจากการประกอบกิจการ ดังนั้น ผู้ประกอบการฯจึงมีสิทธินำผลเสียหายดังกล่าว

มาหักเป็นรายจ่ายได้ ตามมาตรา 65 แห่งประมวลรัษฎากร โดยไม่ต้องห้ามตามมาตรา 65 ตรี (12) แห่งประมวลรัษฎากร (กรมสรรพากร, 2546)

บทสรุป

การประกอบกิจการในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่เต็มไปด้วยปัญหาความไม่แน่นอนมากมาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การแข่งขัน และภัยพิบัติธรรมชาติ เป็นต้น ล้วนส่งผลทำให้การประกอบกิจการมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้น แม้ว่าบางกิจการจะมียอดขายที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ไม่มีอะไรรับประกันได้ว่ากิจการจะมีสภาพคล่องที่ดีจากกระแสเงินสดที่ไหลเข้ามาในกิจการอย่างครบถ้วนตามจำนวนการขายเชื่อ เพราะเมื่อถึงกำหนดชำระสินค้าหรือบริการ ลูกหนี้อาจไม่นำเงินสดมาชำระหนี้คืนให้กับกิจการก็ได้ แม้ว่าผู้ประกอบการจะมีการวิเคราะห์ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้ก่อนอนุมัติการขายเชื่อแล้วก็ตาม

ลูกหนี้ที่ผู้ประกอบการฯ ได้ติดตามทวงถามถึงที่สุดแล้ว แต่ไม่ได้รับชำระหนี้ และได้ตัดจำหน่ายออกจากบัญชี หรือ ที่เรียกว่า “หนี้สูญ” นั้น ผู้ประกอบการฯ จำเป็นต้องเข้าใจแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการตัดจำหน่ายหนี้สูญ และเล็งเห็นถึงความสำคัญของสิทธิประโยชน์ในการตัดจำหน่ายหนี้สูญให้ถูกต้องตามเงื่อนไขของภาษีอากร เนื่องจากในการจัดทำงบการเงินนั้น แม้ว่ากิจการจะนำหนี้สูญที่ตัดจำหน่ายนั้นมาถือเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจการได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากิจการจะสามารถนำหนี้สูญดังกล่าวมาถือเป็นค่าใช้จ่ายทางภาษีอากรได้ทุกครั้งไป เนื่องจากการถือปฏิบัติในการตัดจำหน่ายหนี้สูญในทางบัญชีและภาษีอากรมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในทางบัญชีจะตัดจำหน่ายหนี้สูญโดยยึดถือตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญและหนี้สูญ แต่ในทางภาษีอากร กิจการจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์การจำหน่ายหนี้สูญในทางกฎหมายประกอบด้วย ดังนั้น เพื่อให้กิจการสามารถนำค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายหนี้สูญมาถือเป็นค่าใช้จ่ายได้ทั้งทางบัญชีและทางภาษีอากร ผู้ประกอบการควรวางแผนการตัดจำหน่ายหนี้สูญดังนี้ คือ

1. ศึกษากฎหมาย ข้อหาหรือ คำพิพากษา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจอย่างถ่องแท้
2. ในการจำหน่ายหนี้สูญ ผู้ประกอบการฯ จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ. 2534 และพิจารณาตามจำนวนหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายเป็นหลักโดยแบ่งออกเป็น (1) กรณีหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนเกิน 500,000 บาทขึ้นไป (2) กรณีหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนเกิน

100,000 บาท แต่ไม่เกิน 500,000 บาท และ (3) กรณีหนี้ของลูกหนี้แต่ละรายมีจำนวนไม่เกิน 100,000 บาท ซึ่งแต่ละกรณีก็จะมีวิธีการถือปฏิบัติและความเข้มข้นของหลักฐานที่จะต้องใช้ประกอบการจำหน่ายหนี้สูญที่แตกต่างกันไป ตามมูลค่าของหนี้

3. การจำหน่ายหนี้สูญตามแนวทางปฏิบัติของกรมสรรพากร ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ. 2534 จะต้องเป็นหนี้ที่ผู้ประกอบการได้รับรู้เป็นรายได้และนำไปเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลแล้วเท่านั้น ดังนั้นผู้ประกอบการต้องแยกระหว่างผลเสียหายจากการประกอบกิจการและหนี้สูญจากการประกอบกิจการออกจากกันให้ได้ เพราะแนวปฏิบัติตามกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) นี้จะถือใช้บังคับกับกรณีการจำหน่ายหนี้สูญเท่านั้น แต่หากเป็นผลเสียหายจากการประกอบกิจการ จะไม่อยู่ในบังคับของกฎกระทรวงฉบับนี้ แต่ให้พิจารณาว่าเป็นหนี้จากการประกอบกิจการหรือเนื่องจากการประกอบกิจการก็สามารถนำมาถือเป็นค่าใช้จ่ายได้โดยไม่ต้องห้ามตามมาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร

4. การจำหน่ายหนี้สูญตามแนวทางปฏิบัติของกรมสรรพากร ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ. 2534 ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้านี้จะต้องดำเนินการฟ้องลูกหนี้ในคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายหรือไต่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีที่ลูกหนี้ถูกเจ้านี้รายอื่นฟ้องในคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายด้วยตนเองเท่านั้น หากลูกหนี้ได้เป็นผู้ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ตนเองเป็นบุคคลล้มละลาย ผู้ประกอบการจะนำคำร้องของลูกหนี้มาเป็นเหตุผลในการจำหน่ายหนี้สูญไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

จากข้อหารือของกรมสรรพากรจำนวนมากมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้เกี่ยวกับการจำหน่ายหนี้สูญออกจากบัญชีลูกหนี้ ก็ทำให้เห็นว่ายังมีผู้ประกอบการนิติบุคคลเป็นจำนวนมากที่ยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (ฉบับที่ 186) พ.ศ. 2534 และอาจยังสับสนระหว่าง “หนี้สูญ” และ “ผลเสียหายจากการประกอบกิจการ” ซึ่งมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน อีกทั้ง กรมสรรพากรมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายหนี้สูญมากมาย และการตีความตามตัวกฎหมายก็อาจจะยากเกินไปสำหรับผู้ประกอบการที่จะทำความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น กรมสรรพากรควรจะตระหนักและให้ความสำคัญกับการให้ความรู้กับผู้ประกอบการที่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งหาแนวทางที่ง่ายขึ้นให้กับผู้ประกอบการในการถือปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารการจัดเก็บภาษีอากรแนวใหม่ของกรมสรรพากรอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้คำแนะนำ รวมทั้งกรมสรรพากร ตลอดจนเพื่อนร่วมงานที่ได้มีส่วนช่วยให้บทความวิชาการดังกล่าวนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

บรรณานุกรม

- กิตติชัย ถาวรธรรมฤทธิ. 2559. **ตัดหนี้สูญอย่างไรให้เป็นประโยชน์แก่กิจการ.** <http://www.pattanakit.net/index.php?lay=show&ac=article&ID=525000&Ntype=134>. 22 สิงหาคม 2559.
- กรมสรรพากร. 2534. **กฎกระทรวงฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้.** <http://www.rd.go.th/publish/2483.0.html>. 22 สิงหาคม 2559.
- _____. 2541. **ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญ.** <http://www.rd.go.th/publish/23207.0.html>. 22 สิงหาคม 2559.
- _____. 2545ก. **ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญ.** http://interweb.rd.go.th/cgi-bin/intra_search?q=%A1%D2%C3%A8%D3%CB%B9%E8%D2%C2%CB%B9%D5%E9%CA%D9%AD;t=5;fileld=1;page=38;long=1. 2 กันยายน 2559.
- _____. 2545ข. **ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ของลูกหนี้ซึ่งประกอบกิจการในต่างประเทศ.** <http://www.rd.go.th/publish/25099.0.html>. 22 สิงหาคม 2559.
- _____. 2546. **ภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่ม กรณีการจำหน่ายหนี้สูญ.** www.rd.go.th/publish/24733.0.html. 22 สิงหาคม 2559.
- _____. 2547. **ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินใดๆที่อยู่ในประเทศไทย.** http://interweb.rd.go.th/cgi-bin/intra_search?q=%A4%E8%D2;t=5;page=2368;long=1. 22 สิงหาคม 2559.
- _____. 2548. **ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญ.** <http://www.rd.go.th/publish/30650.0.html>. 22 สิงหาคม 2559.

- _____. 2549ก. ภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่ม กรณีการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ไม่เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534). www.rd.go.th/publish/32684.0.html. 22 สิงหาคม 2559.
- _____. 2549ข. ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีของลูกหนี้. <http://www.rd.go.th/publish/32053.0.html>. 23 สิงหาคม 2559.
- _____. 2549ค. ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญ. http://interweb.rd.go.th/cgi-bin/intra_search?q=%A1%D2%C3%A8%D3%CB%B9%E8%D2%C2%CB%B9%D5%E9%CA%D9%AD;t=5;fileld=1;page=31;long=1. 2 กันยายน 2559.
- _____. 2552ก. “จำหน่ายหนี้สูญให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์.” สรรพากรสารสิน. http://www.sanpakornsarn.com/page_article_detail.php? aID=230 23 สิงหาคม 2559.
- _____. 2552ข. ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณรายได้และรายจ่ายของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล. http://interweb.rd.go.th/cgi-bin/intra_search?q=%A1%D2%C3%A8%D3%CB%B9%E8%D2%C2%CB%B9%D5%E9%CA%D9%AD;t=5;field=1;page=49;long=1. 2 กันยายน 2559.
- _____. 2552ค. ภาษีเงินได้นิติบุคคล กรณีการจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ที่ถูกต้องล้มละลาย. <http://www.rd.go.th/publish/40637.0.html>. 23 สิงหาคม 2559.
- _____. 2557. ภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่ม กรณีการจำหน่ายหนี้สูญที่ไม่เป็นไปตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 186 (พ.ศ. 2534)ฯ และขออนุมัติออกไปกำกับภาษีอย่างย่อ. http://interweb.rd.go.th/cgi-bin/intra_search?q=%A1%D2%C3%A8%D3%CB%B9%E8%D2%C2%CB%B9%D5%E9%CA%D9%AD;t=5;field=1;page=43;long=1. 22 สิงหาคม 2559.
- กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. 2559. การภาษีอากร ตามประมวลรัษฎากร 2559. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2559. รายงานการประเมินเสถียรภาพระบบการเงินไทย 2558. <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions/Publications/Pages/Financial-Stability-Report.aspx>. 23 สิงหาคม 2559.
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. 2552. กำหนดอายุความ. http://thai-civil-code.blogspot.com/2009/08/blog-post_5372.html. 23 สิงหาคม 2559.
- ศศิกานต์ จัตปา. 2557. “การบริหารจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร”. วารสารนักบริหาร. 34, 1: 40-49
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. 2549. มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 101 เรื่อง หนี้สงสัยจะสูญ และหนี้สูญ. www.fap.or.th/images/pulldown_1432872056/TAS101.pdf. 23 สิงหาคม 2559.
- สุรีย์ลักษณ์ ธนาภิไศสล. 2554. การจำหน่ายหนี้สูญกับผลเสียหายอันเนื่องมาจากการประกอบกิจการ. <http://www.dlo.co.th/node/381>. 23 สิงหาคม 2559.
- สำนักกฎหมายสรรพเนติ. 2559. อายุความฟ้องร้องคดีแพ่ง. <http://www.sappaneti.com/board/1162/8472/%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%9F%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%84%E0%B8%94%E0%B8%B5%E0%B9%81%E0%B8%9E%E0%B9%88%E0%B8%87.html>. 23 สิงหาคม 2559.
- สำนักงานจรรยาบรรณและการบัญชี. 2553. หนี้ขาดอายุความก็สามารถฟ้องร้องได้. <http://www.jarataccountingandlaw.com/index.php?lay=show&ac=article&id=441995&Ntype=4>. 23 สิงหาคม 2559.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2555. ผลการจัดเก็บรายได้รัฐบาลปีงบประมาณ 2555. <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0008876&categoryID=CAT0000674>. 23 สิงหาคม 2559.

- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2556. **ผลการจัดเก็บรายได้รัฐบาลปีงบประมาณ 2556 (ตุลาคม 2555 – กันยายน 2556)**. <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0010803&categoryID=CAT0000674>. 23 สิงหาคม 2559.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2557. **ผลการจัดเก็บรายได้รัฐบาลปีงบประมาณ 2557 (ตุลาคม 2556 – กันยายน 2557)**. <http://www.fpo.go.th/FPO/index2.php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0014881&categoryID=CAT0000674>. 23 สิงหาคม 2559.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. 2558. **ผลการจัดเก็บรายได้รัฐบาลปีงบประมาณ 2558 (ตุลาคม 2557 – กันยายน 2558)**. <http://www.fpo.go.th/FPO/index2/php?mod=Content&file=contentview&contentID=CNT0014893&categoryID=CAT0000674>. 23 สิงหาคม 2559.